

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Українське географічне товариство
(Мелітопольський відділ)

**НАУКОВЕ СЬОГОДЕННЯ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Регіональної науково-практичної конференції, присвяченої
60-річчю природничо-географічного факультету

19 травня 2021 року

Мелітополь – 2021

УДК 502+338+379.85+55+91+93+94+811+327
Н 34

Н 34 Наукове сьогодні: стан та перспективи регіональних досліджень : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мелітополь, 19 травня 2021 р.) / за ред. Л. М. Донченко, І. А. Арсененко, С. І. Пачева, Л. І. Полякової, Я. В. Попенка, Л. А. Прохорової. Мелітополь : МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2021. 252 с.

Матеріали доповідей подано в авторській редакції. Погляд редакційної колегії збірника не завжди співпадає з позицією авторів опублікованих матеріалів. Автори повністю відповідають за наукову добросовісність, стилістику та орфографію, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

© Автори статей, 2021
© Мелітопольський
державний педагогічний
університет імені Богдана
Хмельницького, 2021

З М І С Т

РОЗДІЛ І. ФІЗИЧНА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ГЕОГРАФІЯ.....	9
<i>Антоненко В.А.</i> ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПРИРОДНО-СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РАЙОНІВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	9
<i>Василюк Л.А.</i> СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ МІНЕРАЛЬНО-СИРОВИННОЇ БАЗИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	13
<i>Гришко С.В., Непша О.В.</i> ГІДРОГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ТА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ПІДЗЕМНИХ ВОД МІСТА МЕЛІТОПОЛЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	18
<i>Гришко С.В., Прохорова Л.А., Непша О.В.</i> РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ ...	25
<i>Дорожко Г.І.</i> ПОТЕНЦІАЛ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ	30
<i>Дьячкова А.В.</i> ҐРУНТИ АГРОГОСПОДАРСТВА «РОЗІВКА» МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	34
<i>Зав'ялова Т.В., Арапан А.П., Тутова А.С.</i> КЛЮЧОВІ ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ МІСТА МЕЛІТОПОЛЬ	37
<i>Іванова В.М., Кілімова О.А., Ярошенко Я.С.</i> ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ В МІСТІ МЕЛІТОПОЛЬ	42

<i>Непша О.В.</i> ГЕОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ДІЛЯНКИ «СПАСЬКА-3» РОДОВИЩА БУДІВЕЛЬНИХ ПІСКІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	45
<i>Підлозний І.В., Костенко Ю.М.</i> ОСНОВНІ РИСИ ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ ПРИДНІПРОВСЬКОЇ ВИСОЧИНИ В МЕЖАХ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	51
<i>Прохорова Л.А.</i> ГЕОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОСТЯНТИНІВСЬКОГО РОДОВИЩА СУГЛИНКІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	53
<i>Сажнев М.Л.</i> ДЕРНОВІ ҐРУНТИ НА ТЕРИТОРІЇ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	57
<i>Сапога Л.М.</i> РЕСУРСИ ПІДЗЕМНИХ ВОД ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ, СТАН ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ТА ЯКІСТЬ	59
<i>Сугоняк Я.В., Непша Я.Ю.</i> ПРОБЛЕМИ ДЕГРАДЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ	64
<i>Чорнобай В.В.</i> ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	68
РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ ТА АНТРОПОЛОГІЯ	72
<i>Пачев С.І., Буцький П.Е.</i> «СВЕДЕНИЯ О НАСЕЛЕННЫХ МЕСТАХ» 1896 РОКУ ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ БОЛГАРСЬКОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ В ПІВНІЧНОМУ ПРИАЗОВ'І ..	72
<i>Мусна А.С.</i> ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ КНЯЗЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО	76

<i>Младьонов І.М.</i> ЕКОЛОГІЧНИЙ РУХ ДОБИ ПЕРЕБУДОВИ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ	82
<i>Ситник О. М., Середа Ю.О.</i> ЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «АНАЛІТИЧНА АРХЕОЛОГІЯ» У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ АРТЕФАКТІВ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИАЗОВ'Я	86
<i>Оліфер В.С.</i> РОЛЬ МЗТГ У ЖИТЛОВОМУ БУДІВНИЦТВІ МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ У 50-70-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ	90
<i>Гудзь В.В., Ковальов А., Мартовичський С.</i> ІДЕЇ ДМИТРА ДОНЦОВА І ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	92
<i>Колесникова Ю.В.</i> РОЛЬ ПРАВОСЛАВНИХ МОНАСТІРІВ У РОЗВИТКУ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (XVII – поч. ХХ ст.)	98
<i>Лісєва В.С.</i> ЛІТОПИСИ ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ	102
<i>Тиць В.В.</i> ЗАСЕЛЕННЯ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я У ХVIII-ХІХ ст.	106
<i>Крилова А.М., Уханова І.Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В ТАВРІЙСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ ...	110
<i>Пачева В. М., Рудик О. О.</i> АФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ ТВОРЕННЯ АНТРОПОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПРІЗВИЩ ЖИТЕЛІВ С. МАЛА БІЛОЗІРКА ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛ.)	115
<i>Александров Д.В.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В ВИЩІЙ ОСВІТІ	117

РОЗДІЛ ІІІ. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ	124
<i>Абдуллаєв А.К. огли, Ребар І.В.</i> ТВОРЧА СИСТЕМА «ТРЕНЕР – УЧЕЊЬ».....	124
<i>Білогур В.С.</i> ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА У ГАЛУЗІ СПОРТУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ЯК ЧИННИК РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ	130
<i>Kotova O.V., Protsenko A.A.</i> PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	134
<i>Купреєнко М.В., Непша О.В., Ушаков В.С.</i> ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	140
<i>Суханова Г.П.</i> ДИХАЛЬНІ ВПРАВИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗІ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ	144
РОЗДІЛ ІV. ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА В УКРАЇНІ...	148
<i>Попенко Я.В., Сапухіна Г.В.</i> МІСЦЕВІ ЗАГАЛЬНІ СУДИ ЯК ОСНОВНА ЛАНКА СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	148
<i>Голякова Т.Г.</i> ВИБОРЧА СИСТЕМА: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ	153
<i>Пайда Ю.Ю., Оболенцев В.О.</i> ПРАВОВА ПРИРОДА ПОВНОЇ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ	157

<i>Пайда Ю.Ю., Свиридова Я.С.</i> РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В ПРОВЕДЕННІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	162
<i>Гапотій В.Д., Поздняков А.В.</i> ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА ТЕРИТОРІЇ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	167
<i>Гапотій В.Д., Меньшов К.А.</i> ОХОРОНА АВТОРСЬКОГО ПРОДУКТУ В УКРАЇНІ	173
<i>Кириченко Я.І.</i> АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ПРИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВИЩУ ОСВІТУ В УКРАЇНІ	178
<i>Мінкова О.Г., Дмитрів А.О.</i> ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ	180
<i>Мінкова О.Г., Кравцов К.Д.</i> НОВІТНІ ПІДХОДИ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСІВ ДО ВЕРХОВНОГО СУДУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	185
<i>Мінкова О.Г., Карцева Ю.О.</i> ПРАВОВА ПОЛІТИКА ВІДНОСИН РОБОТОДАВЦІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ, В УСТАНОВАХ, ОРГАНІЗАЦІЯХ .	194
<i>Мінкова О.Г., Колядич О.М.</i> НЕСТІЙКІСТЬ ЗАЙНЯТОСТІ ЯК НЕГАТИВНА ТЕНДЕНЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ	201
РОЗДІЛ V. ТУРИЗМ	213
<i>Хомотюк С.О., Кондратенко Д.П., Чернов І.О., Донченко Л.М.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ»...	213

<i>Арсененко І.А., Донець І.А., Тарасова Г.О., Комісарова Н.О. ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ .....</i>	216
<i>Топалова О.І., Галатенко Ю.О. НІШЕВИЙ ТУРИЗМ: РОЗВИТОК В СУЧАСНИХ УМОВАХ .....</i>	219
<i>Байтеряков О.З., Бабурова Н.О. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ТУРИСТИЧНОГО АГЕНТСТВА «БРАВО-ТУР» З ПОТЕНЦІЙНИМИ СПОЖИВАЧАМИ .....</i>	222
<i>Левада О.М., Бондаренко А.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА «МИР ПУТЕШЕСТВИЙ» ІЗ ЗАКЛАДАМИ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА .....</i>	225
<i>Арсененко І.А., Левада О.М., Орлов Д.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СТВОРЕННІ НОВИХ ПОСЛУГ НА ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ М.МЕЛІТОПОЛЯ .....</i>	232
<i>Донець І.А., Арсененко І.А., Тарасова Г.О., Шевелєв М.В. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ .....</i>	239
<i>Тарасова Г.О. РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ .....</i>	243
<i>ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ .....</i>	246

РОЗДІЛ III.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ ТА ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

УДК 37.02:37.037.1

ТВОРЧА СИСТЕМА «ТРЕНЕР – УЧЕНЫ»

Абдуллаєв А.К. огли ст. викл.

Ребар І.В. ст. викл

МДПУ імені Богдана Хмельницького

Підготовка спортсменів – це творчий процес. Як художник починається з картини, а письменник – з написаної книги, тренер починається з учнів, причому з учнів не у формальному значенні цього слова, а з учнів, що втілюють у життя педагогічні задуми й погляди свого тренера [2].

Для цього необхідна, система «тренер – учень». Ця система специфічна й своєрідна, хоча й схожа на інші творчі системи, наприклад: «режисер – актор», «балетмейстер – танцюрист». Її специфічність визначається, насамперед, такими характерними рисами:

1. Повною єдністю мети тренера й учня.
2. Залежністю успіху не тільки від особистих якостей тренера й спортсмена, але в першу чергу від їхнього творчого контакту, ступеня їхнього взаєморозуміння [1].

У цьому творчому контакті на всіх етапах спортивної підготовки тренер повинен бачити в учневі не сліпого виконавця своїх задумів, а рівноправного творчого партнера. Це, мабуть, головна умова успішного функціонування всієї системи.

Наявність системи «тренер – учень» підтверджує,

що всі моральні й професійні якості тренера, як основа успішності тренерської роботи проявляються, насамперед, у взаєминах тренера з учнями.

Найбільш характерною особливістю внутрішніх взаємин у системі «тренер – учень» є великий вплив тренера на спортсмена. Ця особливість не завжди знаходить правильне пояснення й заслуговує того, щоб зупинитися на ній більш докладно.

Справді, чому гарний тренер може з легкістю, незрозумілою для інших, домогтися високої дисципліни та ідеального порядку на заняттях, із бешкетника зробити взірця стриманості, а із закоренілого «двієчника» зразкового і старанного учня? Хтось може бачити тут тільки те, що тренер тримає в руках своєрідний «пряник» – любов підлітка до цікавого виду спорту. Але це не все. Уявімо собі сучасне тренування, наприклад, з плавання. 11-13 річна дитина щодня, іноді навіть без вихідних днів, проводить у басейні півтори-дві години, пропливаючи в досить нудних і одноманітних вправах до 4-6 кілометрів. Що змушує її день у день іти в басейн і переживати там неприємні й навіть болісні відчуття? Чи тільки інтерес? Очевидно, справа насамперед у тому, що за цією одноманітною й монотонною роботою підліток бачить (хоча іноді й недостатньо усвідомлює) романтику змагань, радість боротьби й насолоду від перемоги, тобто все те, що в нього асоціюється з поняттям «спорт». Особа тренера постає перед учнем осяяна романтикою спорту юний спортсмен свого наставника бачить як переможця [1].

Минають роки. На зміну юнацькій закоханості приходить зріла дружба, заснована на великій спільності інтересів, і тренер, як і раніше, залишається однією із центральних фігур у житті своїх учнів. Тепер це вже старший і мудріший товариш, готовий прийти на допомогу у важкі хвилини, яких зі зростанням

спортивної майстерності стає більше й більше...

Основними принципами взаємин тренера і спортсменів повинні бути: взаємна довіра й повага, принциповість, відвертість [3].

Важливою у взаєминах є довіра. Що б не робив тренер, він ніколи не повинен робити того, що може порушити почуття довіри. Іноді, наприклад, розраховуючи на підйом морального духу спортсмена, тренер на контрольних змаганнях або прикидках навмисне завищує його результат. Застосування такого прийому свідчить про погане знання психології. Досить спортсменові один раз засумніватися у правильності повідомлюваного йому результату і він надалі буде ставити під сумнів усе, що говорить тренер. До цього можна додати, що розчарування спортсмена на змаганнях, коли він показує низький результат після «високого» на прикидках, у більшості випадків завдає глибокої психічної травми, наслідки якої зберігаються іноді роками.

Зовсім неприпустимо, щоб розмова зі спортсменом, наодинці стала згодом предметом обговорення в колективі. Це раз і назавжди навчить спортсмена, і не тільки його одного, не бути щирим зі своїм наставником.

Тренер повинен завжди виконувати свої обіцянки. Тому перш, ніж установити будь-які правила або щось пообіцяти, гарний вихователь переконається в тому, що його вказівки зрозумілі й справедливі, а обіцянки реальні й здійсненні. Таке ж ставлення до своїх зобов'язань повинне передатися й спортсменові. Тренер стежить за тим, щоб його учень підходив до свого тренування з реальними думками й не ставив перед собою завдань, які він не в змозі виконати. Інакше може бути невдача, що негативно позначиться на моральному стані спортсмена. Взаємини тренера зі спортсменами повинні бути досить гнучкими, причому ця гнучкість повинна бути заснована

на винятково уважному, щоденному вивченні характеру спортсмена, його психічних особливостей. Тільки це дозволить знайти правильний підхід до учнів, правильно визначити, хто з них і в який момент потребує підтримки й заохочення, для кого потрібні більш суворі форми впливу або навіть примус.

Неважко помітити, що частина спортсменів більше схильна до самостійності, любить виявляти ініціативу, негативно ставиться до зайвої опіки з боку тренера. Працюючи з такими спортсменами, варто надавати їм більше можливостей для самостійної творчості. Треба заохочувати ініціативу такого спортсмена аж до того, що доручати йому самостійно розробляти план тренування, визначати навантаження і т.ін. Зрозуміло, цю самостійну роботу треба уважно (але ненів'язливо) контролювати й виправляти. У взаєминах з такими спортсменами тренер повинен мати позицію не наставника й тим більше не диктатора, а уважного старшого товариша, що радить і виправляє. Звичайно, за необхідності тренер повинен бути твердим і непохитним і з цією категорією спортсменів.

Багато учнів, навпаки, прагнуть до особливої самостійності й покладаються на досвід та інтуїцію тренера. Іноді такі спортсмени не наділені високими бійцівськими якостями на змаганнях і легко втрачають упевненість, особливо під час відсутності свого наставника. Завдання тренера в роботі з такими учнями усіляко пробуджувати їхню активність і самостійність.

Складним у взаєминах тренера й спортсмена буває той час, коли спортсмен, досягши певного класу, перестає прогресувати або погіршує свої результати. За таких обставин окремі тренери, всупереч гдоровому глузду, продовжують «триматися» за старих учнів, вселяючи їм і собі нездійсненні надії. Варто уважно розібратися, чи є застій результатів тимчасовим явищем,

що трапляється у тренуванні всіх атлетів, або він закономірно спричинений віком спортсмена, зниженням його функціональних можливостей або інших причин. Якщо тренер упевнений у тому, що подальший прогрес і навіть підтримка результатів на колишньому рівні неможливі, він повинен відверто сказати про це спортсменові й разом з ним прийняти рішення: чи продовжувати виступи у змаганнях, не зважаючи на зниження спортивного класу, або перейти до тренування зі зниженими навантаженнями, а від них – поступово до оздоровчої фізичної культури.

У багатьох випадках взаємини тренера і спортсменів залежать від характеру тренера, манери його поведінки. Особливо це проявляється в період змагань, коли чутливість спортсмена загострена до межі.

У будь-якій, навіть напруженій, обстановці змагань тренер зобов'язаний зберігати абсолютний спокій, всім своїм видом демонструючи впевненість і зібраність. Ніщо не впливає так, як прояв нервозності, страху, непевності. Тренер, який не може здолати передстартове хвилювання непереможно, що саме по собі є серйозним недоліком, не повинен спілкуватися зі спортсменами перед стартом [4].

Багато видатних тренерів вважають чи не основною рисою вміння володіти словом. Ця якість проявляється в різноманітних формах, зокрема у формі внесення елементів гумору в тренувальні заняття. У своїй роботі ці тренери люблять наводити дотепні приклади й порівняння, не губляться навіть тоді, коли слабшає дисципліна. Дотепним зауваженням вони легко відновлюють контроль над спортсменами й розряджають обстановку або непомітно, за допомогою жарту, згладжують тон примусу, необхідного особливо у важких інтенсивних тренуваннях [1].

Гумор і жарт допомагають тренерові під час

розбору допущених спортсменом тактичних і технічних помилок і не викликають у спортсменів ворожого ставлення до тренера.

Зрозуміло, тренер повинен бути при цьому дуже обережним і тактовним: ніколи не треба жарт і гумор підміняти глузуванням і сарказмом. Спортсмен, що вкладає у тренування всі сили, дуже чутливий, особливо в періоди великих навантажень. Він може глибоко образитися й назавжди піти від тренера або зовсім залишити спорт.

Список літератури та використаних джерел

1. Абдуллаєв А.К., Ребар І.В. Теорія і методика викладання вільної боротьби: навч.-метод. посіб. Мелітополь: ФОП Однеорог ТВ., 2018. 299 с.

2. Данилко М., Толкач В. Сучасні уявлення про сутність і структуру діяльності тренера. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. № 2 (10). С. 22–26.

3. Деркач А. А., Исаев А.А. Педагогическое мастерство тренера. М.: Советская педагогика, 1979. 214 с.

4. Кривенцова І.В. Вплив особистісних якостей тренера з фехтування на зростання спортивних досягнень його учнів. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2008. № 5. С.38-42.